

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, НАУКИ ТА МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ІВАНО-
ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого-натуралістичного напрямку
«Екологічна стежка»

1 рік навчання

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-
методичної ради Івано-Франківського
обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти
від 24 червня 2016 року № 2

м. Івано-Франківськ - 2016

Автор:

Шинкарук Галина Василівна – заступник директора з навчально-методичної роботи Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Грабівчук Мирослава Володимирівна – завідувач відділу екології Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Рецензенти:

Буняк Віра Іванівна - доцент кафедри біології та екології ДНВЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» кандидат біологічних наук.

Васильчишин Богданна Богданівна – завідувач еколого-натуралістичним відділом Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції.

Пояснювальна записка

У Концепції екологічної освіти України зазначено, що завдання екологічної освіти полягає у формуванні системи знань, поглядів і переконань учнів, які забезпечуватимуть громадську відповідальність за стан навколишнього середовища як основу існування держави, готовність його поліпшувати шляхом прийняття необхідних екологічно-правильних рішень на основі нового стилю мислення і життя у злагоді з природою.

Антропогенна діяльність у навколишньому середовищі торкнулася кожного куточка планети Земля, нашої країни, краю і набула загрозливого характеру для долі народів. Одним із важливих засобів захисту природи, бережливого і раціонального ставлення до її ресурсів, є загальна екологічна освіта. У цьому плані набувають дуже важливого значення розробка та прокладання екологічних стежин, які забезпечують безпосередній контакт із живою природою. Екологічна стежка – це своєрідна лабораторія в природі, «навчання в природі».

Організація екологічних стежин сприяє вивченню об'єктів та явищ в самій природі, визначенню видів рослин і тварин, допомагає з'ясуванню шляхів впливу людини на довкілля, оволодінню навичками екологічно грамотної поведінки в природі, розширення світогляду щодо сучасних природоохоронних проблем.

Для того, щоб молоде покоління усвідомило реальний сучасний екологічний стан довкілля та необхідність його бережливого використання, потрібні не тільки теоретичні знання, а й польові дослідження. Прокладаючи екологічні стежини учні мають змогу на відносно невеликій території ознайомитися з різноманітними біоценозами, видовим складом живих організмів, зв'язками між ними і вивчити найбільш типові екологічні об'єкти, пов'язані з антропогенним впливом на природу.

Метою навчальної програми є створення умов для формування екологічної культури особистості через природоохоронну, дослідницьку, краєзнавчу, просвітницьку діяльність на екологічній стежці.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

- пізнавальної: забезпечує ознайомлення з природними об'єктами на теренах своєї місцевості, що мають природничу, краєзнавчу, історичну цінність та потребують охорони;
- практичної: сприяє оволодінню навичок природоохоронної роботи;
- творчої: забезпечує формування творчих здібностей дітей в процесі виконання пошукових, науково-дослідницьких робіт;
- соціальної: сприяє вихованню дбайливого ставлення до природи, історії рідного краю, розвиває почуття патріотизму, відповідальності за долю своєї малої Батьківщини.

Зміст програми гуртка спрямований на організацію праці з гуртківцями, допомогти задовольнити інтереси дітей до природи та кращому засвоєнню програмного матеріалу. В процесі занять велика увага приділяється заходам для захисту та відновлення довкілля, акціям з впорядкування територій,

проведенню спостережень та досліджень, активній участі гуртківців в охороні земельних насаджень, птахів, просвітницькій роботі серед учнів школи та жителів села (міста), створенні екологічної стежки. Ці методи повинні сприяти вихованню свідомого і бережливого ставлення до природи.

Програма гуртка «Екологічна стежка» розрахована для дітей середнього та старшого шкільного віку та запланована на один рік навчання. Кількість дітей в гуртку 12-15.

У роботі гуртка застосовуються такі методи організації навчально-виховного процесу, як лекції, семінарські заняття, практичні заняття, екскурсії, науково-практичні конференції, дослідно-експериментальна робота.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Разом
1.	Вступ.	1	-	1
2.	Розділ 1. Гармонія в природі.	2	2	4
3.	Розділ 2. Екологічна стежка – еколого-краєзнавчий майданчик.	4	6	10
4.	Розділ 3. Практична природоохоронна робота.	2	6	8
5.	Розділ 4. Науково-дослідницька робота.	2	6	8
6.	Розділ 5. Екскурсійно-просвітницька діяльність.	-	4	4
7.	Підсумкове заняття.	1	-	1
	Всього	12	24	36

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (1 год)

Засідання гуртківців «Екологічної стежки» та ознайомлення з перспективним планом гуртка.

Практична частина. Екскурсія на пришкільну ділянку.

Розділ 1. Гармонія в природі (4 год)

Теоретична частина. Екологічні основи існування довкілля. Взаємозв'язки в природі. Природні угруповання. Червона книга України. Зелена книга України.

Практична частина. Екскурсії в природу на теми: «Взаємозв'язки в природі», «Антропогенний вплив на довкілля» тощо.

Проведення свята «Знай, люби, бережи», присвяченого Червоній книзі України.

Розділ 2. Екологічна стежка – еколого-краєзнавчий майданчик (10 год)

Теоретична частина. Мета створення та функціонування екологічної стежки. Виявлення і вивчення історичних пам'яток та цікавих природніх об'єктів своєї місцевості. Прокладання маршруту екологічної стежки, створення паспорта, путівника, опис зупинок.

Практична частина. Облаштування зупинок екологічної стежки, створення інформаційних щитів, створення карти екологічної стежки. Проведення свята «Заповідними стежками нашого краю». Ігри на екологічній стежці. Складання календаря природи. Розроблення екологічних проектів.

Екскурсії: в Галицький природній парк, Карпатський національний природній парк, експедиції на теренах своєї місцевості з метою вивчення об'єктів екологічної стежки.

Розділ 3. Практична природоохоронна робота(8 год)

Теоретична частина. Природоохоронні території. Заповідна справа.

Практична частина. Організація та проведення акцій, трудових десантів, толок з впорядкування історичних та природніх об'єктів, насаджування квітів, кущів, дерев тощо. Оформлення фотоальбомів, звітів, рефератів.

Участь у Всеукраїнських та обласних масових заходах: Всеукраїнський конкурс школярів та учнівської молоді «Мій рідний край – моя земля», Всеукраїнський еколого-натуралістичний похід «Біоцит», Всеукраїнський конкурс школярів та учнівської молоді «Вчимося заповідувати», Всеукраїнський конкурс «Парки – легені міст і сіл», Всеукраїнська трудова акція школярів та учнівської молоді «Юнатівськийзеленбуд», Всеукраїнська трудова акція «Парад квітів біля школи», Всеукраїнська акція школярів та учнівської молоді «Ліси для нащадків».

Розділ 4. Науково-дослідницька робота (8 год)

Теоретична частина. Планування та проведення запланованих дослідницько-пошукових робіт. Підведення підсумків, оформлення робіт. Підготовка та участь в обласних та Всеукраїнських масових заходах: обласний дитячий екологічний конгрес «Живи, Земле!», обласний конкурс «Юний дослідник», обласний заочний конкурс-огляд на кращу навчально-виховну екологічну стежку, Всеукраїнський екологічний конгрес «Живи, Земле!», Всеукраїнський еколого-натуралістичний похід «Біоцит», Всеукраїнський конкурс школярів та учнівської молоді «Мій рідний край – моя земля».

Практична частина. Дослідницька робота, проведення на довільну тематику: обласний дитячий екологічний конгрес «Живи, Земле!», обласний конкурс «Юний дослідник», обласний заочний конкурс-огляд на кращу навчально-виховну екологічну стежку, Всеукраїнський екологічний конгрес «Живи, Земле!», Всеукраїнський еколого-натуралістичний похід «Біоцит», Всеукраїнський конкурс школярів та учнівської молоді «Мій рідний край – моя земля».

Проведення науково-практичних конференцій та свят з екологічного календаря в школі

Екскурсії: проведення експедицій за маршрутом екологічної стежки та прилеглим територіям з метою спостереження, вивчення та дослідження природних об'єктів і явищ.

Розділ 5. Екскурсійно-просвітницька діяльність(4 год)

Практична частина. Проведення екскурсій. Проведення свята «День зустрічі птахів». Виготовлення штучних годівничок. Розвішування годівниць для птахів та їх підгодівля. Створення та проведення віртуальних екскурсій. Виготовлення та випуск агітаційних бюлетнів.

Підсумкове заняття (1 год)

Підбиття підсумків роботи гуртка.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- що таке «екологія»;
- що таке «екологічні фактори»;

- що таке екологічна стежка;
- типи екологічних стежок;
- правила техніки безпеки під час роботи на екологічній стежці;
- рослинний і тваринний світ рідного краю;
- представників рослин і тварин, занесених до Червоної книги України;
- основи раціонального харчування.

Вихованці мають вміти:

- складати карти-схеми екологічної стежки;
- складати паспорт екологічної стежки;
- оформляти інформаційні щити екологічної стежки;
- проводити екскурсії для дітей та вчителів на екологічній стежці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейцев А.К. Основи екології: Підручник. – К.: Вища шк., 2001. – 358 с.
2. Анісімова С., Риболова О.В., Поддашкін О.В. Екологія. – К.: Грамота, 2001. – 136 с.
3. Білявський Г.О., Падун М.М., Фурдуй Р.С. Основи загальної екології. – К.: Либідь, 1995. – 368 с.
4. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.О. Основи екологічних знань. – К.: Либідь, 2000. – 334 с.
5. Бойчук Л.Д., Соломенко Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2003. – 284 с.
6. Злобін Ю.А. Основи екології – К.: Лібра, ТОВ, 1998. – 248с.